

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Brně rozhodl samosoudkyní JUDr. Kateřinou Mrázovou, Ph.D. v právní věci

žalobkyně: **Bc. M. B.**
bytem X.

proti
žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**
sídlem Křížová 25, 225 08 Praha 5

o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 8. 6. 2017, č. j. X.,

takto:

- I. Žaloba **se zamítá.**
- II. Žalobkyně **nemá právo** na náhradu nákladů řízení.
- III. Žalované **se nepřiznává** náhrada nákladů řízení.

Odůvodnění

I. Vymezení věci

1. Žalobkyně brojila svojí žalobou proti shora specifikovanému rozhodnutí žalované (dále též „napadené rozhodnutí“), jímž byly zamítnuty námitky žalobkyně proti prvostupňovému rozhodnutí žalované ze dne 9. 3. 2017, č. j. X. (dále jen „prvostupňové rozhodnutí“), a

prvostupňové rozhodnutí bylo potvrzeno. Prvostupňovým rozhodnutím byla žalobkyni uložena povinnost vrátit ČSSZ přeplatek na starobním a vdoveckém důchodu zemřelého otce pana M. L., nar. X., naposledy bytem v X., zemřelého dne ... (dále též jako „oprávněný“), který vznikl za dobu od 20. 6. 2016 do 19. 7. 2016 v částce 10 124 Kč. Povinnost vrátit přeplatek na důchodu byla žalobkyni uložena podle § 64 odst. 5 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o důchodovém pojištění“).

II. Shrnutí žalobní argumentace

2. Ve včas podané žalobě žalobkyně uvedla, že dědické řízení po obou jejích rodičích, kteří ji velmi krátce po sobě opustili, bylo zastaveno z důvodu zanechání majetku jen nepatrné hodnoty. Otec žalobkyně pobíral ke dni své smrti dávky starobního a vdoveckého důchodu, které mu byly vypláceny prostřednictvím bankovního účtu u České spořitelny, a.s. Otec žalobkyně zemřel dne ... Žalovaná mu ještě dne 13. 6. 2016 nechala připsat na bankovní účet dávku starobního a vdoveckého důchodu ve výši 16 731 Kč. Banka však bankovní účet otce žalobkyně nezablokovala, protože z něj odešly ještě nějaké platby. Některé z nich se na vyžádání vrátily, jiné nikoliv. Žalovaná vyzvala Českou spořitelnu k vrácení neoprávněně vyplacené částky ve výši 16 731 Kč, ta však vrátila pouze 6 607 Kč. Rozdíl ve výši 10 124 Kč zůstal nevyrovnán.
3. Žalovaná se přihlásila se svou pohledávkou ve výši 10 124 Kč do dědického řízení vedeného ve věci pozůstalosti po otci žalobkyně Okresním soudem v Prostějově prostřednictvím soudní komisařky JUDr. Lenky Vrzalové, notářky v Prostějově, pod sp. zn. 34 D 753/2016 a Nd 163/2016. Usnesením ze dne 18. 8. 2016, č. j. 34 D 753/52016-32, bylo dědické řízení pravomocně zastaveno pro zanechání majetku jen nepatrné hodnoty bez zanechání závěti pro případ smrti (v právní moci dne 19. 8. 2016). Vzhledem k zastavení dědického řízení nebyla pohledávka žalované ve výši 10 124 Kč vypořádána.
4. S ohledem na usnesení v dědickém řízení má žalobkyně za to, že se nikdy nestala dědicem svého otce, jeho pohřeb celý zaplatila ze svého, stejně tak jako u své matky, z peněz uložených na účtu otce nikdy neviděla ani část. Soudní komisař v citovaném usnesení o zastavení dědického řízení poukázal ve výroku I. na nulový zůstatek na spořicího účtu otce, čímž žalobkyně nabyla majetek pouze nulové hodnoty, který jí měl kompenzovat alespoň částečně náklady pohřbu, coby jeho vypravitele. V daném případě se tedy žalobkyně nestala dědicem svého otce, protože na ni jeho dluhy postupem dle § 1701 občanského zákoníku nemohly přejít. Přesto ji však žalovaná vyzvala dopisem ze dne 8. 9. 2016 k vrácení přeplatku na otcově důchodovém pojištění ve výši 10 124 Kč. Žalobkyně však s touto platbou nesouhlasí, nechce platit něco, co v životě neviděla a neměla z toho ani korunu užítu. Naopak s odchodem otce utrpěla těžkou ztrátu a hradila též náklady spojené s jeho pohřbem. V tomto duchu také žalobkyně odpověděla dopisem žalované a pokládala věc za vyřízenou. Přesto pak bylo žalobkyni doručeno prvostupňové rozhodnutí žalované ze dne 9. 3. 2017, v němž jí bylo uloženo vrátit přeplatek na dávce důchodového pojištění jejího otce ve výši 10 124 Kč za období od 20. 6. 2016 do 19. 7. 2016. Uvedeným rozhodnutím se žalobkyně cítí být poškozena na svých právech, když vlastně jako ne-dědička musí vracet přeplatek na důchodu, který byl otci neoprávněně vyplacen a následně i banka neoprávněně tuto dávku přeposlala dál.

5. Napadené rozhodnutí žalované působí na žalobkyni jako nějaký vzor, který je úředníky kopírován na všechny situace, které se ke správnímu orgánu v těchto důchodových věcech dostanou. Například je v rozhodnutí uvedeno, že podání žalobkyně bylo bez ohledu na to, jak je označeno, vyhodnoceno jako námitky, přitom však podání žalobkyně bylo takto výslovně označeno. Žalovaná v druhostupňovém rozhodnutí ani nehodnotila důkazy, z nichž má skutkový stav za prokázaný, a to aniž by se vypořádala s námitkami žalobkyně v její neprospěch. Žalovaná si totiž do rozhodnutí zkopírovala jakýsi ustálený vzor, aniž by se věcně zabývala námitkami žalobkyně.
6. Žalobkyně zcela neporozuměla tomu, proč banka, která si neoprávněně započetla svou pohledávku proti vyplacené dávkce na důchodu po smrti otce žalobkyně, nevrátí to, oč se momentálně bezdůvodně obohacuje. Pro správní orgány je zřejmě jednodušší peníze nespravedlivě požadovat po žalobkyni. Žalovaná žádá nekompromisně peníze po žalobkyni s tím, aby si je pak sama vydolovala z České spořitelny, a.s.
7. Své výtky vůči napadenému rozhodnutí žalobkyně formulovala tak, že toto rozhodnutí nesplňuje náležitosti, které na něj klade § 67 a násl. zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), konkrétně jde o chaotické odůvodnění, které se skládá patrně z kompilátu předchystaných vzorů a do něj doplněných údajů v konkrétní věci žalobkyně. Z odůvodnění dále není seznatelné, jakým způsobem žalovaná zhodnotila důkazy a proč dospěla ke svým konkrétním skutkovým zjištěním, kde na několika málo řádcích shrnula své poznatky, jimiž bylo odůvodněno celé rozhodnutí. Správní rozhodnutí bylo učiněno v konkrétní věci, pročez nemůže být zdůvodněno jen „formulářovou šablonou“. Žalovaná se nevypořádala s námitkami žalobkyně, jejími tvrzeními a důkazy, které žalobkyně ve věci namítala. Shrnutí, že žalobkyně poukazovala na nezákonnost rozhodnutí, se žalobkyni jeví jako nedostačující. Je zákonnou povinností správního orgánu se vypořádat v rozhodnutí s námitkami účastníků, zhodnotit podklady pro vydání rozhodnutí a sdělit, čím se řídil při hodnocení důkazů (§ 68 správního řádu), což správní orgán ve věci neučinil. V této souvislosti žalobkyně poukázala na rozhodnutí NSS týkající se nepřezkoumatelnosti správních rozhodnutí pro nedostatek důvodů rozhodnutí. Ze stejného důvodu poukázala i na rozsudek Vrchního soudu v Praze.
8. Žalovaná toliko konstatovala, že napadené rozhodnutí přezkoumala v plném rozsahu a v rozsahu uplatněných námitek a po provedeném dokazování zjistila, že napadené rozhodnutí bylo vydáno v souladu se zákonem. Z uvedeného však nejsou zřejmé závěry žalované v této konkrétní věci.
9. Jelikož žalovaná vzala za rozhodný skutkový stav, který nemá oporu ve správním spise, mělo by být rozhodnutí zrušeno podle § 76 odst. 1 písm. b) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s.ř.s.“). Dále nebyly dodrženy zákonné podmínky pro vydání správního rozhodnutí, pročez napadené rozhodnutí trpí nepřezkoumatelností a nezákonností a jako takové by mělo být pro podstatné porušení ustanovení o řízení zrušeno také z důvodu uvedeného v § 76 odst. 1 písm. a) a písm. c) s.ř.s.
10. Ve věci bylo rozhodnuto podle § 64 odst. 5 zákona o důchodovém pojištění, který zavedl objektivní absolutní odpovědnost osoby, které náleží dispoziční práva k účtu, na který

pobírá jiná osoba dávky důchodového pojištění. Tato konstrukce je podle žalobkyně silně protiústavní, neboť umožňuje orgánům důchodového pojištění vymáhat přeplatek na důchodovém pojištění neoprávněně po disponentech s účtem poživatele důchodu, aniž by tito vznik přeplatku jakkoliv zavinili. Správní orgán má tak v rukou nebezpečný institut, kterým zasahuje do práv třetích osob, přitom by mohl neoprávněný přeplatek požadovat přímo od banky, která se bezdůvodně obohatila. Zákonodárce zavedením tohoto institutu umožnil zásah do práv třetích osob, které nejsou účastníkem prvotního právního vztahu, a to jen proto, aby usnadnil úřední činnost správních orgánů. Ačkoliv Ústava ČR zaručuje právo vlastnit majetek a právo na spravedlivý proces s tím, že současně platí, že povinnosti lze ukládat jen na základě zákona a zákonem stanoveným způsobem, přesto je § 64 odst. 5 zákona o důchodovém pojištění protiústavní, neboť zasahuje do práv třetích osob, zde disponenta s bankovním účtem zemřelého, kterého trestá za skutečnost, která je na jeho vůli nezávislá, přičemž nenabízí žádné důvody k liberaci a ani žádnou kompenzaci za uvedený zásah. Žalobkyně k tomu připomněla nález pléna Ústavního soudu ČR ze dne 12. 4. 1995, sp. zn. Pl. ÚS 12/94, nebo usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 26. 11. 1997, sp. zn. III. ÚS 349/97.

11. Konstrukce absolutní objektivní odpovědnosti je v českém právním řádu vzácná a každé její zavedení je vždy pečlivě odůvodněno. Například v občanském právu jde o odpovědnost při provozu zvláště nebezpečném anebo v rámci zákona č. 82/1998 Sb. při nezákonném rozhodnutí vydaném orgánem veřejné moci. V obou případech byly pro zavedení velmi silné argumenty. V prvním případě především provozování takového zařízení, u kterého nelze bezpečně předvídat následky užití zdroje zvýšeného nebezpečí i při vynaložení zvýšené pečlivosti, ve druhém případě pak jde o výraz ústavní zásady odpovědnosti za výkon veřejné moci, kdy odpovědnou osobou je stát.
12. Vzhledem k výše uvedeným argumentům žalobkyně považuje § 64 odst. 5 zákona o důchodovém pojištění za protiústavní, pročez krajskému soudu navrhla, aby řízení přerušil a věc předložil Ústavnímu soudu ČR s návrhem na zrušení předmětného ustanovení podle čl. 95 odst. 2 Ústavy ČR.
13. S ohledem na výše uvedené, včetně toho, že krajský soud nevyhoví návrhu na předložení věci Ústavnímu soudu, žalobkyně dále navrhla, aby napadené rozhodnutí žalované, včetně jejího prvostupňového rozhodnutí, bylo zrušeno a věc byla vrácena žalované k dalšímu řízení.

III. Vyjádření žalované k žalobě

14. Žalovaná ve svém vyjádření k žalobě setrvala na své dosavadní argumentaci uvedené v napadeném rozhodnutí. Žalovaná zcela odmítla námitky žalobkyně. Vrácení prostředků žalovaná požaduje po žalobkyni zcela po právu, a to s odkazem na § 64 odst. 5 zákona o důchodovém pojištění. Uvedené ustanovení neshledává žalovaná protiústavním. Žalobkyně měla k účtu svého otce dispoziční právo od 14. 1. 2016 do 19. 6. 2016, tedy v době, kdy její otec ještě žil. Žalobkyně se disponentkou s bankovním účtem stala se svým plným vědomím a souhlasem, čímž se jí současně dostalo poučení o právech a povinnostech, jakož i o možném riziku v souvislosti s vedením účtu.

15. S ohledem na výše uvedené je žalovaná přesvědčena, že ve věci postupovala zcela v souladu s platnými právními předpisy, pročez soudu navrhla, aby žalobu zamítl jako nedůvodnou.

IV. Replika žalobkyně

16. Ve svém podání ze dne 25. 9. 25017 žalobkyně reagovala na vyjádření žalované k žalobě. Nejprve odkázala na svou předchozí argumentaci v žalobě s tím, že v ní především poukazovala na nedostatek pasivní legitimace své osoby a dále na rozporuplnost a nepřezkoumatelnost rozhodnutí žalované, které je podle žalobkyně „kompilátního charakteru“. Opětovně žalobkyně zopakovala, že odůvodnění je chaotické, skládá se z kompilátu předchystaných vzorů a do něj doplněných údajů o konkrétní věci žalobkyně. Z odůvodnění není seznatelné, jakým způsobem žalovaná zhodnotila důkazy a proč dospěla ke konkrétním skutkovým zjištěním. Jen na několika řádcích žalovaná shrnula své poznatky, kterými pak mělo být odůvodněno celé rozhodnutí.
17. Žalobkyně dále setrvala na tom, že pojetí objektivní odpovědnosti zahrnuté v § 64 odst. 5 zákona o důchodovém pojištění je podle ní protiústavní. Objektivní odpovědnost má místo v právní úpravě toliko v mimořádných situacích. Nelze ji však uplatňovat v případech odpovědnosti za přeplatek na důchodové dávce. Z tohoto důvodu žalobkyně zopakovala svůj návrh na přerušení soudního řízení a postoupení věci Ústavnímu soudu ČR s návrhem na zrušení dotčeného zákonného ustanovení.
18. Žalobkyně dále nárokovala na nákladech řízení 3 úkony (jakoby právní služby), a to za podání žaloby, doplnění návrhu (sdělení rodinných výdajů za účelem přiznání odkladného účinku žalobě) a podání repliky, tedy 3x 300 Kč za každý úkon, celkem 900 Kč (poznámka soudu: žalobkyně není advokát a v soudním řízení nebyla zastoupena právním zástupcem).

V. Posouzení věci krajským soudem

19. Soud v souladu s § 51 odst. 1 s.ř.s. bez nařízení jednání přezkoumal v mezích žalobních bodů napadené rozhodnutí žalované, jakož i předcházející prvostupňové správní rozhodnutí, včetně řízení předcházejících jejich vydání, a shledal, vycházející ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování žalované (§ 75 odst. 1 s.ř.s.), že **žaloba není důvodná**.
20. V nyní posuzované věci označila žalobkyně ust. § 64 odst. 5 zákona o důchodovém pojištění, které bylo ve věci aplikováno, za protiústavní, pročez soudu navrhla, aby přerušil soudní řízení a věc předložil Ústavnímu soudu ČR s návrhem na zrušení předmětného zákonného ustanovení. Pokud by tak soud neučinil, žalobkyně dále navrhovala napadené rozhodnutí žalované zrušit jak pro nezákonnost, tak i pro nepřezkoumatelnost. Hlavním důvodem byla údajná chaotičnost odůvodnění napadeného rozhodnutí, jenž se skládá z kompilátů předchystaných vzorů a do něj doplněných údajů v konkrétní věci žalobkyně. Současně nebylo možné podle žalobkyně z odůvodnění rozhodnutí seznat, jakým způsobem žalovaná vyhodnotila důkazy a jak dospěla ke konkrétním skutkovým zjištěním, které byly velice stroze na několika řádcích odůvodnění rozhodnutí uvedeny. Námitky žalobkyně nebyly údajně vypořádány. Krajský soud však nemohl uvedené argumentaci žalobkyně přisvědčit.

21. Žalovaná uložila žalobkyni povinnost vrátit ČSSZ přeplatek na starobním a vdoveckém důchodu zemřelého otce pana M. L. podle § 64 odst. 5 zákona o důchodovém pojištění, který vznikl za dobu od 20. 6. 2016 do 19. 7. 2016 v částce 10 124 Kč.
22. Ze správního spisu bylo zjištěno, že oprávněnému (otci žalobkyně) byl vyplácen starobní a vdovecký důchod ve výši 16 731 Kč měsíčně na bankovní účet vedený u České spořitelny, a.s., jehož byl oprávněný majitelem. Podle sdělení banky ze dne 1. 2. 2017 měla ke dni úmrtí oprávněného dispoziční právo k tomuto účtu právě žalobkyně, a to od 14. 1. 2016 do 19. 6. 2016.
23. Podle § 3 odst. 1 a § 54 zákona o důchodovém pojištění je důchod nárokovou dávkou konkrétní osoby, která splňuje podmínky pro nárok na tuto dávku. Smrtí poživatele důchodu nárok na tento důchod zaniká. Podle § 116 odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 582/1991 Sb.“), jsou dávky důchodového pojištění vypláceny dopředu v pravidelných měsíčních splátkách; jedná se tedy o hromadný trvalý příkaz, jehož zrušení vyžaduje určité časové vymezení. V případě, že úmrtí není oznámeno včas, je okamžité zastavení výplaty důchodu technicky neuskutečnitelné.
24. Podle § 64 odst. 5 zákona o důchodovém pojištění platí, že má-li právo disponovat s peněženými prostředky na účtu oprávněného jiná osoba než oprávněný, je tato jiná osoba povinna vrátit plátcí důchodu splátky důchodu oprávněného, které byly připsány na takový účet po dni, za který náležela poslední výplata důchodu zemřelého oprávněného.
25. V předmětné věci bylo zjištěno, že ČSSZ vyplácela otci žalobkyně každého 20. dne v měsíci starobní a vdovský důchod na bankovní účet vedený u České spořitelny, a.s., jehož byl oprávněný majitelem. Měsíční splátka důchodu, která byla oprávněnému vyplácena, činila částku 16 731 Kč. Dle došlého hlášení úřadu pověřeného vedením matrik bylo zjištěno, že oprávněný dne ... zemřel. Poslední výplata starobního a vdoveckého důchodu, tedy v souladu s právními předpisy náležela za dobu od 20. 5. 2016 do 19. 6. 2016. Žalovaná však na účet oprávněného zaslala ještě dne 17. 6. 2016 splátku důchodu ve výši 16 731 Kč na měsíc červen 2016, tedy na období od 20. 6. 2016 do 19. 7. 2016. Výplata starobního a vdoveckého důchodu byla z důvodu úmrtí oprávněného zastavena až ode dne 20. 7. 2016. Naposledy zasláná splátka důchodu ve výši 16 731 Kč na období od 20. 6. 2016 do 19. 7. 2016 již oprávněnému nenáležela a došlo tak ke vzniku přeplatku ve výši 16 731 Kč, který měl být ČSSZ vrácen. Žalovaná tuto částku vyžadovala od České spořitelny, a.s., která však pro nedostatek finančních prostředků na účtu zemřelého vrátila pouze 6 607 Kč s odůvodněním, že na účtu oprávněného žádné další finanční prostředky nejsou. Zbytek přeplatku na starobním a vdoveckém důchodu otce žalobkyně aktuálně činí 10 124 Kč, který je žalobkyně ve smyslu § 64 odst. 5 zákona o důchodovém pojištění povinna vrátit žalované.
26. K výše uvedenému výkladu soud i vzhledem k námitkám žalobkyně doplňuje, že splátka důchodu na červen 2016, vyplacená žalovanou na období od 20. 6. 2016 do 19. 7. 2016, byla vyplacena po smrti otce žalobkyně, který však již nebyl subjektem práv z důvodu smrti (...). Tato omylem zasláná splátka důchodu žalovanou na účet zemřelého již nepatřila

zemřelému, nýbrž státu. Žalovaná tak po právu požaduje vrácení těchto prostředků. Uvedenou splátku důchodu, poukázanou na účet po úmrtí důchodce, současně nelze přihlásit do pasiv dědictví, neboť se nejedná o dluh zůstavitele, tedy v daném případě o dluh otce žalobkyně. Jde o pohledávku státu, kterou je žalovaná povinna vymáhat.

27. S ohledem na žalobou uplatněné námitky krajský soud znovu připomíná § 64 odst. 5 zákona o důchodovém pojištění, jenž byl na případ žalobkyně zcela správně aplikován. Podle citovaného ustanovení platí, že má-li právo disponovat s peněženými prostředky na účtu oprávněného jiná osoba než oprávněný, je tato jiná osoba povinna vrátit plátcí důchodu splátky důchodu oprávněného, které byly připsány na takový účet po dni, za který náležela poslední výplata důchodu zemřelého oprávněného. Pro aplikaci tohoto ustanovení bylo podstatné zjištění, že ke dni úmrtí majitele účtu existovala osoba, jenž měla mimo majitele k účtu také dispoziční právo. Podle sdělení České spořitelny, a.s. ze dne 1. 2. 2017 byla takovou osobou právě žalobkyně, která měla k účtu svého otce M. L. dispoziční právo od 14. 1. 2016 do 19. 6. 2016, tedy především v době, kdy ještě její otec žil. Žalobkyně se podle všeho stala disponentkou předmětného bankovního účtu se svým plným vědomím a souhlasem, čímž se jí současně dostalo poučení o právech a povinnostech s tímto souvisejících, jakož i o možném riziku souvisejícím s vedením účtu. Vzhledem k tomu, že bylo zjištěno, že žalobkyni svědčilo ve výše uvedeném období právo disponovat s peněžními prostředky na účtu jejího otce, kam byla směřována výplata měsíčních splátek důchodu, žalobkyně je skutečně ve smyslu § 64 odst. 5 zákona o důchodovém pojištění osobou povinnou vrátit plátcí důchodu splátky důchodu oprávněného, které již oprávněnému nenáležely, neboť na účet oprávněného byly připsány až na dobu po dni, za který zemřelému oprávněnému náležela poslední výplata důchodu.
28. Žalovaná má ve smyslu § 64 odst. 5 zákona o důchodovém pojištění nárok na vrácení částky, která byla otci žalobkyně již neoprávněně na důchodu vyplacena a připsána na jeho bankovní účet, přičemž odpovědnost žalobkyně za vrácení přeplatku na důchodu je konstruovaná jako objektivní, tedy i v případě, že jej žalobkyně nezavinila. Tuto objektivní odpovědnost za přeplatek na důchodových splátkách zakládá právě dikce ust. § 64 odst. 5 zákona o důchodovém pojištění, jenž vymezuje okruh osob, které jsou povinny vrátit žalované vyplacené důchodové dávky po úmrtí oprávněného, jenž již nebyl subjektem práv, a to aniž by se zkoumalo zavinění.
29. Ke stejnému výkladu ust. § 64 odst. 5 zákona o důchodovém pojištění, jenž zakládá objektivní odpovědnost konkretizované osoby za vrácení neoprávněně vyplacené důchodové dávky po úmrtí oprávněného, dospěl také NSS např. v rozsudku ze dne 21. 1. 2016, č. j. 9 Ads 183/2015-29, jenž k osobám povinným dle § 64 odst. 5 zákona o důchodovém pojištění uvedl, že *„Těmto osobám lze proto uložit přímo povinnost úhrady formou správního rozhodnutí, aniž by se zkoumalo zavinění, výběry z účtu, zda se tato osoba obohatila, získala finanční prostředky, apod. Z provedené novelizace je zjevný státní zájem na téměř stoprocentní návratnosti vyplacených důchodů na účet již zemřelého důchodce.“* V uvedené souvislosti lze také odkázat na rozsudek NSS ze dne 3. 4. 2014, č. j. 10 Ads 58/2014-35, z něž vyplývá, že *„smyslem a účelem zákonné úpravy je bezpochyby dosažení toho, aby se přeplatek na důchodu vrátil jednoduchým procesním způsobem žalované, která danou důchodovou dávku vyplatila navzdory tomu, že oprávněný zemřel. Má se tak dít způsobem, který zaručí rychlou návratnost vyplacené důchodové dávky. (...) Obecné nastavení*

pravidla § 64 odst. 5 garantuje, že v obvyklých situacích bude důchodovou dávku hradit ta osoba, která měla k účtu přístup, a která s největší pravděpodobností také dávku z účtu vybrala. S ohledem na velký počet obdobných věcí v pravomoci žalované současně zákon neklade na žalovanou povinnost zjišťovat, jak se věci skutku udály a kdo skutečně částku z účtu vybral. Podle zdejšího soudu je nepochybné, že v obvyklých případech § 64 odst. 5 minimalizuje počet soudních sporů a slouží k rychlému a efektivnímu uspořádání věcí. O protiústavnosti takto nastavené normy proto nelze vůbec hovořit.“

30. NSS dále ve svém rozsudku ze dne 3. 4. 2014, č. j. 10 Ads 58/2014-35 uvedl, že „Zdejší soud nesouhlasí s tím, že by dotčené ustanovení bylo v rozporu s ústavním pořádkem. Jakkoliv toto ustanovení skutku vyvolává krajně nepříznivé následky ve stěžovatelských případech, v obecné rovině je tato norma ústavně konformní.“ (poznámka krajského soudu: z kontextu rozhodnutí vyplývá, že jde o § 64 odst. 5 zákona o důchodovém pojištění). Z posledně citovaného rozsudku NSS dále vyplývá, že „Smyslem a účelem zákonné úpravy je bezpochyby dosažení toho, aby se přeplatek na důchodu vrátil jednoduchým procesním způsobem žalované, která danou důchodovou dávku vyplatila navzdory tomu, že oprávněný zemřel. Má se tak dít způsobem, který zaručí rychlou návratnost vyplacené důchodové dávky. Forma správního řízení je i pro osoby povinné nesrovnatelně levnějším mechanismem, než obecně dražší řízení před civilními soudy. Zákonodárce zcela jasně určil prostředek k dosažení tohoto účelu. Při vytváření nové legislativy zjevně vycházel z toho, že právě osoba, která má k účtu oprávněného zemřelého dispoziční právo, je osobou, která obvykle s prostředky na účtu zemřelého disponuje. Poněvadž se vychází z toho, že tato osoba má nejúžší vztah k finančním prostředkům oprávněného zemřelého, je první, na kom se žalovaná hojí. Jen pokud taková osoba neexistuje, žalovaná se může domáhat vyplacení vzniklého a na účet vyplaceného přeplatku po jiných osobách, a to v zákonem stanoveném pořadí. Obecné nastavení pravidla § 64 odst. 5 zákona o důchodovém pojištění garantuje, že v obvyklých situacích bude důchodovou dávku hradit ta osoba, která měla k účtu přístup, a která s největší pravděpodobností také dávku z účtu vybrala.“
31. Posledně uvedený rozsudek NSS se také vyjádřil k dopadu předmětné právní úpravy a mimo jiné uvedl, že „Dotčená úprava ostatně nedopadá ani do sféry osoby povinné vrátit přeplatek na důchodě takovým způsobem, že by ohrozila její majetkovou základnu. Pravidelně se jedná jen o vrácení jednoho důchodu vyplaceného po dni smrti oprávněného příjemce důchodu. Taková částka, se kterou musel oprávněný zemřelý pravidelně vyjít během jednoho měsíce, nezakládá akutní a zcela neakceptovatelný zásah do práva vlastnit majetek. V těch (spíše výjimečných) případech, kdy povinná osoba dávkou ve skutečnosti nedisponovala, a hradí tak v podstatě dluh za třetí osobu, může vynaložené finanční prostředky v občanskoprávním řízení získat zpět. (...) Po uvážení a zhodnocení veškerých shora uvedených okolností Nejvyšší správní soud nedospěl k závěru o rozporu § 64 odst. 5 zákona o důchodovém pojištění s ústavním pořádkem, a proto neshledal důvod k podání návrhu na jeho zrušení, resp. na vyslovení jeho protiústavnosti Ústavnímu soudu podle čl. 95 odst. 2 Ústavy.“
32. Ve shodě s judikaturou NSS krajský soud uvádí, že žalované rozhodně nelze vytýkat, že spornou částku poukázala na účet zemřelého. Důchod musí být ke dni splatnosti již připsán na účet, a proto je nutno zařídit jeho poukaz s určitým časovým předstihem. Splátka důchodu se považuje za vyplacenou po právu i tehdy, pokud oprávněný zemřel v den splatnosti důchodu. Pokud však zemře přede dnem splatnosti, splátka poukázána tak, aby byla nejpозději v den splatnosti připsána na jeho účet, mu již nenáleží. Jsou-li důchody

jako jediná dávka vypláceny dopředu, je zřejmé, že stát je při úmrtí důchodce ve většině případů poškozen přeplacením důchodu nejméně o 1 splátku, neboť nelze výplatu včas zastavit, což vždy závisí na mnoha okolnostech (datum úmrtí, splatnost důchodu, den nahlášení úmrtí důchodce apod.).

33. V posuzované věci žalobkyně jakkoliv nezpochybnila prokázanou skutečnost, že byla disponentkou účtu oprávněného, resp. že byla oprávněná disponovat s peněženými prostředky na účtu svého otce, jemuž byl vyplácen na tento bankovní účet pravidelně měsíčně důchod. Žalobkyně dále nezpochybnila ani to, že na úhradu pohřbu svého otce použila nevrácené finanční prostředky státu určené pro výplatu důchodů. Žalobkyně se nemůže zprostit své zákonné povinnosti vrátit státu zpět finanční prostředky, které mu prokazatelně patří, neboť je osobou uvedenou v § 65 odst. 5 zákona o důchodovém pojištění. Současně ani nelze přihlídnout k důvodům, které žalobkyně uvádí, že z peněz na bankovním účtu otce neviděla ani část, z dědictví po otci nenabyla ničeho, neboť Okresní soud v Prostějově zastavil dědické řízení pro zanechání majetku jen nepatrné hodnoty, a že zůstatek na sporožirovém účtu otce alespoň částečně kompenzoval náklady pohřbu, které žalobkyně s tímto měla coby jeho vypravitelka. Ani tvrzení o zavinění ze strany peněžního ústavu nebo neoprávněném započtení své pohledávky proti vyplacené dávce na důchodu (bezdůvodné obohacení banky), proto není podstatné, žalobkyni lze případně odkázat na civilní řízení. Peněžnímu ústavu lze samozřejmě stěžít vytýkat jakékoliv pochybení, pokud nezablokoval účet zemřelého dříve, než mu bylo jeho úmrtí nahlášeno.
34. Žalovaná nijak nepochybnila, postupovala-li podle § 64 odst. 5 zákona o důchodovém pojištění a vyčíslila a předepsala neoprávněně připsaný důchod na účet již zemřelého otce k úhradě žalobkyni (jeho dceři), která byla rovněž disponentkou s peněžními prostředky na účtu oprávněného.
35. S ohledem na výše provedený výklad § 64 odst. 5 zákona o důchodovém pojištění a k tomu připomenutou judikaturu NSS má krajský soud rovněž za to, že uvedené ustanovení, které mj. stojí na objektivní odpovědnosti disponenta s bankovním účtem za vrácení přeplatku na důchodu, není v rozporu s ústavním pořádkem ČR. Krajský soud tak neshledal důvod pro přerušení řízení dle § 48 odst. 1 písm. a) s.ř.s. a předložení návrhu Ústavnímu soudu podle čl. 95 odst. 2 Ústavy na zrušení citovaného ustanovení, resp. vyslovení jeho protiústavnosti.
36. Krajský soud nepokládá napadené rozhodnutí nejen za nezákonné, ale ani za nepřezkoumatelné. Žalobkyně uváděla, že napadené rozhodnutí na ni působí dojmem předchystaného vzoru s doplněním údajů o její konkrétní věci, přičemž není seznatelné, z jakého důvodu byly učiněny konkrétní skutkové zjištění a právní závěry, včetně neprovedení zhodnocení důkazů. Krajský soud nemohl těmto tvrzením přisvědčit.
37. Přestože napadené rozhodnutí žalované je poměrně stručné, obsahuje veškeré zákonné náležitosti, které stanoví § 68 správního řádu. Rozhodnutí obsahuje nejen výrokovou část, ale také odůvodnění a poučení o opravných prostředcích. Podle § 68 odst. 3 správního řádu se v odůvodnění rozhodnutí uvedou důvody výroku, podklady pro jeho vydání, úvahy, kterými se správní orgán řídil při jejich hodnocení a při výkladu právních předpisů, a informace o tom, jak se správní orgán vypořádal s návrhy a námitkami účastníků a s jejich vyjádřením k podkladům rozhodnutí. Krajský soud má za to, že veškeré tyto náležitosti

napadené rozhodnutí v nezbytném rozsahu obsahuje. Také je třeba připomenout to, že prvostupňové a druhostupňové správní rozhodnutí tvoří jeden celek, tzn., že druhostupňové rozhodnutí může napravovat vady a nedostatky předchozího řízení a případně chybějící okolnosti doplňovat. Krajský soud má za to, že z napadeného rozhodnutí je zcela zřejmé, z jakého důvodu bylo rozhodnuto o povinnosti žalobkyně vrátit přeplatek na starobním a vdoveckém důchodu jejího zemřelého otce a proč byla tato povinnost uložena právě žalobkyni, tj. disponentce s bankovním účtem otce. Rovněž je zřejmé, proč má být vrácena na dávce důchodového pojištění pouze částka 10 124 Kč a nikoliv celá dávka v původní výši 16 731 Kč (viz výklad výše). Z napadeného rozhodnutí jsou zcela evidentní úvahy správního orgánu, kterými se řídil při hodnocení podkladů a při výkladu právních předpisů (zejména při aplikaci § 64 odst. 5 zákona o důchodovém pojištění). Všechny podstatné skutečnosti jsou v napadeném rozhodnutí obsaženy, protože rozhodnutí není nepřezkoumatelné. Žalobkyně zcela obecně v žalobě namítala, že zjištěný skutkový stav nemá oporu ve správním spise, avšak nijak neupřesnila, v čem konkrétně jsou skutková zjištění rozporná se správním spisem. Krajský soud žádný takový rozpor v uvedené věci neshledal. Žalobkyně také namítala zcela nekonkrétně, že se žalovaná nevypořádala s jejími námitkami, tvrzeními a důkazy, avšak nijak neupřesnila, o jaké námitky, tvrzení či důkazy se mělo jednat. Krajský soud není oprávněn cokoli za žalobkyni dovozovat, a proto na tuto zcela obecnou a nekonkrétní námitku může pouze obecně uvést, že takové pochybení na straně správního orgánu v této věci neshledal. Pokud správní orgán žalobkyni nevyhověl v její argumentaci, pak to neznamená, že se s jejími tvrzeními nevypořádal.

38. Z výkladu § 64 odst. 5 zákona o důchodovém pojištění tedy vyplývá právní povinnost žalobkyně vrátit přeplatek na dávce důchodového pojištění, i kdyby vznik tohoto přeplatku nezpůsobila. Pro stanovení povinnosti vrátit přeplatek na dávce důchodového pojištění je podstatné, že žalobkyně měla dispoziční právo k účtu oprávněného a pro stanovení povinnosti vrátit přeplatek na dávce důchodového pojištění je tato skutečnost postačující. Vzhledem k výše uvedenému lze námitky žalobkyně považovat za neopodstatněné.
39. Závěrem se krajský soud vyjádří k vložení ust. § 64 odst. 5 do zákona o důchodovém pojištění, a to zákonem č. 470/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 188/2006 Sb. o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, s účinností od 1. 1. 2012. Podle důvodové zprávy k ustanovení § 64 odst. 5 zákona o důchodovém pojištění platí, že *„stávající právní úprava upravuje povinnost vrátit zpátky důchody poukázané na účet příjemce důchodu po dni úmrtí oprávněného. Vzhledem k technologii výplat důchodů na účet jeho příjemce je však tato úprava nevyhovující. Důchod musí být ke dni splatnosti již připsán na účet, a proto je nutno zařídit jeho poukaz s určitým časovým předstihem. Splátka důchodu se považuje za vyplacenou po právu i tehdy, pokud oprávněný zemřel v den splatnosti důchodu. Pokud však zemře přede dnem splatnosti, splátka poukázaná tak, aby byla nejpozději v den splatnosti připsána na jeho účet, již nenáleží. Současná dikce použitá v § 64 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění, tj. „je povinen vrátit plátcí důchodu splátky důchodu oprávněného poukázané na takový účet po dni úmrtí oprávněného“, je vzhledem k výše uvedenému nevyhovující a zvyhodňuje bezhotovostní formu výplaty důchodu oproti výplatě důchodu v hotovosti, kde k takové situaci nemůže dojít (zemře-li oprávněný přede dnem splatnosti důchodu, tak není komu splátku vyplatit; pokud by ji převzal jiný příjemce*

důchodu, tj. zákonný zástupce nebo zvláštní příjemce, případně manžel – manželka oprávněného, přestože oprávněný již zemřel, pak je splátka vymáhána na této konkrétní osobě).“

VI. Závěr a náklady řízení

40. Soud tedy shledal námitky žalobkyně neopodstatněnými. Jelikož v řízení nevyšly najevo ani žádné vady, k nimž musí soud přihlížet z úřední povinnosti, zamítl žalobu jako nedůvodnou podle § 78 odst. 7 s.ř.s.
41. O náhradě nákladů řízení bylo rozhodnuto podle § 60 odst. 1 s.ř.s., podle něhož nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Žalobkyně ve věci úspěch neměla (žaloba byla jako nedůvodná zamítnuta), a nemá proto právo na náhradu nákladů řízení. Žalovaný správní orgán, který by jinak jakožto úspěšný účastník řízení měl právo na náhradu nákladů řízení, nemá za žádných okolností v těchto sociálních věcech právo na náhradu nákladů řízení ex lege (§ 60 odst. 2 s.ř.s.).

Poučení:

Proti tomuto rozsudku lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvojím vyhotovení u Nejvyššího správního soudu. V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Brno 30. dubna 2020

JUDr. Kateřina Mrázová, Ph.D., v. r.
samosoudkyně

Za správnost vyhotovení:
B. Z.